

4. RINGONDERZOEK BIJ GRUTTO'S.

Bij het zoeken naar jonge grutto's heeft men het volgende tegen:

1. De jongen houden zich zoveel mogelijk schuil in de hoge vegetatie, bij voorkeur in ongemaaid grasland.
2. De oude vogels zijn zeer waakzaam en waarschuwen al op grote afstand.
3. De jongen kunnen zich voortreffelijk verbergen en kruipen graag in dicht begroeide sloten.
4. Het eigenlijke zoeken naar verborgen jongen neemt zeer veel tijd in beslag.
5. De jongen van hetzelfde broedsel verspreiden zich in verschillende richtingen bij verontrusting.
6. Het terrein biedt tal van hindernissen als sloten, prikkeldraad en hekken.

De volgende punten heeft de ringer evenwel mee:

1. De oude vogels zijn luidruchtig en verraden reeds op vrij grote afstand hun territorium.
2. Het mannetje staat bij voorkeur op een verhevenheid, zoals een heiningpaal en geeft zo ten naastebij de plaats aan, waar de jongen zich bevinden.
3. Als het erop aan komt kan de ringer harder lopen dan een grutto.
4. Jongen die weggekropen zijn, kan men rustig opzoeken.
5. Jongen die niet wegkruipen, kan men in het oog houden en inhalen.

Met het ringen van jonge grutto's moet men wachten tot ze het ei verlaten hebben, zijn opgedroogd en hun benen kunnen gebruiken. Kleine jongen blijven vrij dicht bij de oude vogels, vooral bij het wijfje, terwijl vader de wacht houdt op een verheven punt. Het gras is nog niet erg hoog, als de eerste jongen er zijn en het lukt dan vaak het hele broedje te vinden, vooral omdat ze nog niet zo vlug uit de voeten kunnen. Doordat ze echter klein zijn, hebben ze weinig dekking nodig.

Opgroeiende jongen, azen meer verspreid en bevinden zich daarbij in vrij hoog grasland, dan slinken de kansen op het hele stel aanmerkelijk en dikwijls krijgt men er maar één van te pakken.

Azen ze toevallig op half afgegraasd land, waarin dus vee loopt, dan kán de zaak eenvoudiger zijn, maar men moet wel terdege rekening houden met het vee. Kort vóór melkenstijd kan men het terrein beter niet betreden, want dan komt de hele meute poolshoogte nemen en lopen de jonge vogels de kans vertrapt te worden. Na gemolken te zijn storen de dieren zich weinig aan de ringer en is het terrein minder verontrust. De jonge grutto's houden zich echter graag in de buurt van een ongemaaaid perceel grasland op om snel te kunnen uitwijken en eenmaal daarin ondergedoken zijn ze haast niet terug te vinden; men vertrapt bovendien veel gras. Lukraak gaan zoeken op plaatsen waar men jongen vermoedt, die men evenwel niet heeft gezien, is onbegonnen werk; men kan de tijd beter gebruiken. Het is daarbij ook niet uitgesloten, zelf de jongen te vertrappen, wat mij eens is overkomen. Het is een ellendige gewaarwording, onverwacht onder de grove rubberlaars een jonge vogel in doodsnood te horen piepen. Het sterft in je hand en je dag is bedorven.

Het is allereerst noodzakelijk, ten naastebij de plaats vast te stellen, waar zich jongen ophouden en dat is vrij gemakkelijk van de gedragingen der oude vogels af te leiden. Door de kijker zoekt men nu de jongen op. Ze zijn er vast, maar waar? Door enige tijd de omgeving van de oude vogels (vooral waar men het wijfje het eerst zag) af te kijken, zal men op een gegeven moment iets van de jongen zien. Snel berekent men, hoe de plaats het best bereikt kan worden met zo weinig mogelijk hindernissen, want als het even kan, moet men de jongen (resp. het jong) in het oog houden. Moet men hek of sloot over, dan na deze hindernis opnieuw eerst proberen het jong te zien te krijgen. Men kiest zich een oriënteringspunt; een bepaalde graspol, het zoveelste paaltje, of wat dan ook, en dan komt het. Nu moet men proberen, het jong ondanks alles in het oog te houden om te zien waar het zich verbergt en men houdt recht aan op de plaats waar het het laatst werd gezien. Maar al te vaak sluipt het jong stiekum nog een eind weg. Goed, men heeft de plaats bereikt en gaat zoeken. Op de plaats, die men in het oog hield, legt men nu kijker of tas neer (niet vergeten weer mee te nemen!) en speurt nauwkeurig tussen de vegetatie, totdat men de verstekeling ziet zitten. Eerst laten zitten, rustig een ring van de band schuiven, de tang ter hand en dan de vogel zodanig opgepakt, dat men men met

duim en wijsvinger de lange poten kan hanteren, die dan van de ringer af gericht zijn, zodat de vogel zich niet tegen de ringer kan afzetten. En altijd eerst kijken, of de vogel soms al door een collega is geringd, waar deze mogelijkheid bestaat. Je staat namelijk vrij schaapachtig te kijken, als je, daar niet op lettend, een jonge vogel ringt en bij het nakijken van de kleine vluchteling bemerkt, dat het diertje aan beide benen een ring draagt, wat mij eens bij een kievit gebeurde. Het geringde jong zet men voorzichtig neer bij tas of kijker, opdat men het niet vertrappe bij het zoeken naar de andere jongen. Grotere jongen zullen dan toch weglopen, maar kleine blijven meestal wel zitten. Het is goed te weten, hoeveel jongen men kan verwachten en daarop let men dus al direct bij de eerste observatie. Mijn vriend Gort ontdekke, dat men door het eerst geringde jong tijdens het zoeken naar de rest, in de hand te houden (het zal dan proberen los te komen en gaan piepen) de andere jongen "los" kan krijgen. De ouden, die aldoor luid alarmeren, raken door het gepiep van het jong min of meer in paniek en hangen luid roepend boven de ringer. Deze blijft dan staan, speurt ijverig rond en dikwijls ziet hij een of meer jongen tevoorschijn komen. Of dat door de oude vogels of door het piepende jong wordt veroorzaakt, hebben we nog niet kunnen uitmaken. Door al dit alarm raken echter ook de belendende grutto territoria zeer verontrust en de jongen daarin hebben alle tijd, zich te verbergen.

Naarmate het seizoen vordert, groeit langzaam de lijst van geringde grutto's maar tegelijkertijd ook het aantal vliegvlugge jongen. En daarbij valt het op, dat er steeds nagenoeg voltallige broedsels vliegvlugge jongen tevoorschijn komen uit percelen, waar men ze wel wist, maar ze nooit te zien kreeg. Ze bleven angstvallig in de veilige dekking en hadden daar blijkbaar ook de beste kansen. Eenmaal vlug, vertonen ze zich onbevangen aan de ringer en ik verzeker U dat je ze met gemengde gevoelens bekijkt. Een pracht gezicht, zo'n voorspoedig opgegroeid stel glad in de veren zittende jonge grutto's, maarze hebben nog van die maagdelijke grijze benen, waaraan eigenlijk een ring behoorde te zitten. "Barrevoets" zijn we dat gaan noemen.

Routine en feeling spreken bij het zoeken naar grutto's een woordje mee, maar volleerd wordt men er nooit in, want vaak komt het voor, dat men onverrichter zake het terrein verlaat. Het wil wel eens voorkomen, dat men de jongen op

pas gemaaid land waarneemt en dan heeft men een goede kans. Men kan ze goed in het oog houden, maar kruipen ze weg onder het hooi (ze werken zich met de achterpoten - die indruk krijgt men onwillekeurig- op de buik liggend, stoots-gewijs vooruit), dan ziet men er vaak niets van terug, of enkel een puntje van het achterlijf met de "knieën". Men kan dan eenvoudig een der poten strekken, de ring bevestigen en het jong laten zitten. In graslanden met ondiepe greppels kan het succes hebben deze af te zoeken (men vindt dan soms onverwacht een paar kieviten) en ook kan het spiraalsgewijze zoeken vanuit een gemarkeerd punt resultaat geven. Bijna vliegvlugge jongen drukken zich niet zo gauw, maar blijven een tijdlang voortbenen, voor de ringer uit, om zich dan alsnog te verbergen. Blijft men stapvoets lopen, dan verbergen ze zich vaak nog, loopt men hard, dan hebben ze hiervoor geen tijd, zoeken niet meer naar dekking, maar zetten het op een hollen, daarbij de vleugels gebruikend. Dan zijn ze spoedig moe, maar men moet oppassen, wanneer men het jong vlak op de hielen zit, want onverwacht slaan ze haken als een haas en het gevaar is niet denkbeeldig, dat men het daarbij alsnog onder de voet loopt. Bij zo'n achtervolging heeft men wel de narigheid, evtl. andere jongen geheel uit het oog te verliezen. Is er een kans, dat ze naar de slootkant zijn uitgeweken, dan kan men deze in het teruggaan nog afzoeken. Het blijkt wel, dat men terdege de ogen de kost moet geven, want hoe meer men er kan volgen, hoe meer kans men heeft. Bevindt zich een aantal jongen tamelijk dichtbij, dan kan men een "bliksemactie" uitvoeren. Zo hard men kan er achteraan en zo mogelijk alle jongen in het oog houden. Heeft men er een te pakken, dan vasthouden en direct op de anderen los. Op deze wijze vingen wel eens een voltallig broedje van 4 en dat telt lekker aan. Je weet alleen niet, met welke hand je ringen moet, en bent genoodzaakt, enkele jongen onder het hooi te stoppen of in je tas, vooral als je alleen bent. We opereren namelijk bij voorkeur alleen, omdat men dan meer jongen kan ringen. Anders zou men de buit moeten verdelen en bovendien zoekt men met z'n tweeën hetzelfde terrein af. Sommige jongen, die al vliegen kunnen weten dat als het ware zelf nog niet en drukken zich. Ze men ze na het ringen weer neer, dan vliegen ze doodleuk weg.

Het spreekt vanzelf, dat de weersomstandigheden van grote invloed zijn op de resultaten. Kunnen de boeren vlot

opschieten met de hooiwinning, dan zijn de resultaten door- gaans beter, daar er steeds minder percelen schuilgelegen- heid bieden. Wel is dan het terrein door de hooiende boeren vrij onoverzichtelijk. Dit jaar (1966) met z'n prachtige voorzomer, waren de resultaten goed (ruim 70 stuks per ringer).

Vindt U dat niet veel, dan kent U de moeilijkheden niet. In 1965 (trage hooioogst) was het nog niet of nauwelijks de helft. Verreweg de meesten krijgt men nooit te pakken, want men is genooddaakt, altijd vanaf weg of pad te opereren.

De vogels zijn er blijkbaar aan gewend, dat mensen op de weg nauwelijks gevaarlijk zijn. Zodra men zich echter in de percelen waagt, reageren ze onmiddellijk. Loopt het seizoen ten einde, dan moet men niet opgeven, want juist het ringen van bijna vliegvlugge jongen geeft ongetwijfeld de beste resultaten. Spoedig zijn ze vlug, kunnen elk gevaar ontwijken en men kan aannemen, dat de vogel alle gevaren gedurende zijn pullus-periode heeft overwonnen, t.w. landrollen, maaimachines, vee, trommelschudders en ander rijdend oogst-materieel.

Nu hoop ik niet, dat ik door bovenstaande de indruk heb gewekt, alles van grutto's af te weten, verre van dat. En daarom zou ik het bijzonder op prijsstellen, ervaringen van andere weidevogelringers over grutto's te vernemen. Wij opereren in hoofdzaak op laagveengebied, veelal in terreinen, waar hooi- en weiland dooreen liggen, waar nagenoeg alle percelen afgerasterd zijn en zo door het enorme aantal paaltjes de postende mannetjes gemakkelijk op een afstand zijn te zien. De sloten zijn hier meestal zonder polsstok gemakkelijk te "nemen", maar hoe ligt dat in andere terreinen? Mogelijk kunnen we elkaar door onze ervaringen vooruit helpen, want de aantallen grutto's, die jaarlijks geringd worden zijn nog veel te laag. Hoe komen we volwassen grutto's aan de veren? (liefst niet als ze jongen hebben) Ik heb wel eens gedacht aan grote inloopkooien met zgn dringers, die de postduivenhouders gebruiken, maar denken kost niets.....Is het uitvoerbaar?

Tenslotte de weinige resultaten van door ons geringde grutto's:

geringd

23-5-62 Staphorst
19-6-62 Havelte
23-5-63 Zwartsluis
8-6-63 Zwartsluis
14-6-63 Staphorst
19-6-63 Staphorst
25-6-63 Staphorst

bemachtigd.

23-5-62 Staphorst	8-8-64 eiland Casamanche (Sénégal)
19-6-62 Havelte	6-8-63 Richard Toll (Sénégal)
23-5-63 Zwartsluis	31-1-66 Sidi Benour (Marokko)
8-6-63 Zwartsluis	18-8-63 Richard Toll (Sénégal)
14-6-63 Staphorst	15-1-66 Lalla Mimouna (Marokko)
19-6-63 Staphorst	19-8-63 Esmoritz-meer (Portugal)
25-6-63 Staphorst	10-4-65 Massaciuccoli-meer (Italië)
31-5-63 Staphorst	14-8-64 eiland Casamanche (Sénégal)
21-6-64 Staphorst	22-2-65 El Djema (Marokko)

Toch een heel aardige lijst, maar we vragen ons wel eens af, wie het meeste aantal kilometers afleggen, de grutto's op hun lange trektochten of de ringers. Want je krijgt deze resultaten echt niet cadeau.

R.Schut
Tuinweg 2 MEPPEL.